

KWESTIE VAN LEZEN

Deel 4

Voorlezen in de kinderopvang

achtergronden en praktische tips voor pedagogisch medewerkers

lezen

STICHTING LEZEN

Voorlezen in de kinderopvang

Voorlezen geeft jonge kinderen een goede start voor het lezen in hun verdere leven. Hoe vroeger in hun leven ze voorgelezen worden, hoe beter. Dat geldt voor de thuisomgeving, maar zeker ook voor het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal. Voor kinderen uit gezinnen waarin niet of nauwelijks voorgelezen wordt, is de rol van de kinderopvang nog belangrijker. Zij krijgen daar de stimulans op voorleesgebied die ze thuis niet hebben. Vaak werkt de invloed van het kindercentrum zelfs door in de thuissituatie. Zo wordt bereikt dat jonge kinderen een positieve houding krijgen ten opzichte van (voor)lezen. Dat is belangrijk, want het is de basis voor leesplezier en gemakkelijk lezen later.

Voorlezen loont! Uit onderzoek blijkt:

Voorlezen

- heeft een positief effect op ontwikkeling van de taalvaardigheid, leesvaardigheid en de ontluikende geletterdheid (Bus, 1995; Duursma, 2008; van der Pol, 2010);
- stimuleert de sociaal-emotionele, cognitieve en creatieve ontwikkeling (Kwant, 2011);
- stimuleert het zelfvertrouwen en de kennis van de wereld en
- zorgt voor plezier in (voor)lezen (Duursma, 2008).

Interactief voorlezen

- heeft, nog meer dan gewoon voorlezen, een positieve invloed op de ontwikkeling van de woordenschat. Vooral jongere kinderen hebben daar profijt van, maar kinderen uit achterstandsgezinnen profiteren thuis minder van interactief voorlezen. Als het wordt overgenomen door beroepskrachten in de kinderopvang of op school, hebben de kinderen er wel profijt van (Mol, 2008).

Hoe? Hoe vaak? Hoe lang?

- Vroeg beginnen met voorlezen is belangrijk. (Raikes e.a., 2006)
- Dagelijks (meerdere malen) voorlezen levert het beste resultaat. (Raikes e.a., 2006)
- De kwaliteit van het voorlezen maakt verschil. Meer interactie loont. (Bus, 1995)
- De duur van het voorlezen doet ertoe. (Duursma, 2008)

Voorlezen, een vast onderdeel van de dag in alle groepen

Het begint al in de babygroep: voorlezen. Met een baby op schoot, een minuutje samen een boekje bekijken, met aandacht voor de baby én voor het boekje. Zeker één keer per dag, liefst vaker, en langzamerhand wat langer. Ook versjes en liedjes leren jonge kinderen spelen met taal en klanken. Bij dreumesen en peuters is het voorlezen een vast terugkerend

onderdeel van het dagprogramma, net als de kring of het buitenspelen. Maar voorlezen kan ook als een kind erom vraagt, naar aanleiding van een voorval of een activiteit, als afleiding of als fijne bezigheid als kinderen moe zijn.

Tip 1: Maak per groep een keuze voor het vaste tijdstip van voorlezen.

Kies een herkenbare aankondiging, zoals een muziekje, een belgeluid of een andere vaste introductie.

Tip 2: Lees niet altijd met de hele groep.

Je kunt met meer intensiteit en aandacht voorlezen als je individueel of een klein groepje kinderen voorleest.

Voorlezen doe je samen

Voorlezen is een gezamenlijke activiteit van de voorlezer en het jonge kind. Dat geldt voor gewoon voorlezen, waarbij je tijdens het lezen op de reacties van de luisterende kinderen let. Maar het geldt eens te meer voor interactief voorlezen. Hierbij ga je met het kind in gesprek over het verhaal. Kinderen hebben een actieve rol: ze beantwoorden vragen, doen voorspellingen en praten over het verhaal. Ze leggen verbanden in het verhaal en met de wereld buiten het boek. Je kunt allerlei vragen stellen. Begin met gemakkelijke, beschrijvende vragen, dan moeilijkere vragen die het kind uitdagen te denken en eigen oplossingen te zoeken. Stel vragen als: 'Is Muis boos, denk je?' of 'Wat zou jij doen?'

Tip 3: Probeer bij interactief voorlezen open vragen te stellen.

Alle antwoorden mogen: er is geen verkeerd antwoord.

Tip 4: Interactief voorlezen vraagt om wat langer voorlezen.

Twintig minuten is prima. Dat geldt ook voor ouders thuis.

Boekentaal is boeiend en leerzaam

Door voorlezen leren jonge kinderen dat boeken anders zijn dan speelgoed. Ze leren hoe je een boek vasthoudt, hoe je bladzijden omslaat en dat je aan het begin begint. Ze leren letters herkennen en dat er een relatie is tussen geschreven en gesproken taal. Ze merken dat boekentaal verschilt van spreektaal en ze krijgen inzicht in de opbouw van verhalen en de structuur van zinnen. Dat is allemaal nodig voor het begrijpen van teksten. Deze vaardigheden noemen we ontluikende geletterdheid en samen vormen ze de basis voor het leren lezen.

Tip 5: Het is belangrijk om naar de tekst in het boek te verwijzen.

Dat kan door een opmerking te maken of door aan te wijzen.

Tip 6: Je hoeft bij het voorlezen moeilijke woorden niet allemaal te vervangen door makkelijkere woorden.

De context en sfeer van het verhaal maken een betekenis vanzelf duidelijker: een woud is echt iets anders dan een gewoon bos.

Tip 7: In prentenboeken zitten vaak herhalingen in diverse variaties, maar ook spanning en humor.

Je kunt er als voorlezer mee spelen, ze benadrukken of er een vraag over stellen. Jonge kinderen steken hier veel van op en krijgen steeds meer oog voor de literaire kant van het verhaal.

Boeken voor jonge kinderen bevatten veel beeldmateriaal. Gebruik de platen op een talige manier: wijs ze aan en vertel erover bij baby's en dreumesen. Maak van een paar plaatjes een piepklein verhaaltje. De illustraties in prentenboeken ondersteunen de tekst, maar vertellen soms ook hun eigen versie van het verhaal. Kinderen hebben daar oog voor. Maak er gebruik van door hen er zelf bij te laten vertellen.

Tip 8: Een tip voor anderstalige ouders: tekstloze prentenboeken spreken alle talen.

Bij tekstloze prentenboeken, vol grote platen met veel details, kan ieder zijn eigen verhaal vertellen. Die mogelijkheid maakt ze heel geschikt om te worden voorgelezen door ouders met een andere moedertaal dan Nederlands. Zij kunnen het best voorlezen in hun eigen taal.

Wijs hen daarop of geef hun eens een tekstloos prentenboek mee naar huis om het zelf te proberen.

Meer informatie vind je in de Kwestie van Lezen-brochure Voorlezen stimuleren in meertalige gezinnen.

Voorlezen uitbreiden in kindercentrum en thuis

Voor jonge kinderen ligt er een directe relatie tussen hun belevingswereld en die van het voorlezen.

Een activiteit naar aanleiding van het lezen zorgt ervoor dat het lezen nog lang plezier verschaft en blijft hangen. Denk hierbij aan creatieve activiteiten als zingen, dansen, muziek maken, tekenen of schilderen en alle soorten spel: taal en expressie, beweging, rollen- of poppenspel, of vrij spel.

Betrek ook de ouders bij het voorlezen: laat hun weten welke boeken er gelezen worden in de groep en stimuleer het lezen thuis.

Tip 9: Wissel leeservaringen uit met ouders.

Vertel daarbij niet alleen om welk boek het ging, maar ook over het voorlezen zelf en de reacties van het kind. Dat kan in het schriftje, maar ook via een digitaal bericht.

Tip 10: Laat ouders die onzeker zijn over het voorlezen een keer meekijken en luisteren in de groep tijdens het voorlezen.

Dat is het duidelijkst, kost niet veel tijd en helpt hen over de schroom heen.

Maak een leesplan

Wil je professioneel aan de slag met voorlezen in het kindercentrum, dan moet je ervoor zorgen dat het een vaste plaats krijgt in het pedagogisch beleidsplan. Het management en het bestuur zijn daar verantwoordelijk voor, maar als pedagogisch medewerker heb je wel degelijk invloed. Kaart het onderwerp aan in het overleg en vraag gezamenlijk om het aanstellen van een van jullie als voorleescoördinator. Die heeft een centrale rol bij het voorlezen in de instelling. Er is een training voor. Meer informatie daarover vind je op de site van BoekStart. Klik op de knop voor Professionals.

Tip 11: Op leesplan.nl kan iedere instelling voor kinderopvang een eigen leesplan maken.

Zo wordt het voorlezen goed geborgd.

Tip 12: In 'Voorlezen gaat zō' vind je naast veel praktische tips en voorleestechnieken ook een hoofdstuk met aanwijzingen om het voorlezen op te nemen in het pedagogisch beleidsplan.

Voorleescampagnes

Jaar van het Voorlezen – 2013 is uitgeroepen tot Jaar van het Voorlezen. Onder het motto 'Wij gaan voorlezen' wordt iedereen gestimuleerd voor te lezen, zodat er meer en langer wordt voorgelezen. Zie ook: www.jaarvanhetvoorlezen.nl.

De Nationale Voorleesdagen – ouders, medewerkers in de kinderopvang en kleuterleerkrachten kunnen voorlezen tien dagen lang centraal stellen. De dagen gaan van start met het Voorleesontbijt. Tijdens de campagne staat het Prentenboek van het Jaar centraal. Er zijn aantrekkelijke materialen en lessuggesties beschikbaar. Zie ook: www.nationalevoorleesdagen.nl.

Meer informatie?

BoekStart.nl en BoekStartPro – leesbevorderingsprogramma gericht op de allerkleinsten, voor ouders en professionals

Leesplein.nl – informatie en tips over lezen en boeken voor ouders en professionals, knop 0-6 jaar

Leesplan.nl – maak een eigen leesplan voor het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal

Leesmonitor.nu – overzicht onderzoeksresultaten op het gebied van lezen

Broekhof (2011), Meer voorlezen beter in taal. Effecten van voorlezen op taalontwikkeling, Kunst van Lezen/BoekStart

Bus e.a. (1994), Een meta-analyse naar intergenerationele overdracht van geletterdheid,

Ned. Tijdschrift voor Opvoeding, Vorming en Onderwijs, Vol.10 nr 3, p. 157-175

Chorus en van Welzen(2013), Voorlezen gaat z6, SWP

Duursma (2008) Reading aloud to children, the evidence, Archives of Disease in Childhood, 93, pp. 554-557.

Lemaire (2004), Lezen doen we samen, Stichting Lezen

Kwant (2012), Geraakt door prentenboeken, Stichting Lezen Reeks, Eburon

Mol e.a. (2008), Added value of dialogic parent-child book readings: a meta-analysis, Early Education and Development, 19, pp. 7-26.

Van der Pol (2010), Prentenboeken lezen als literatuur, Stichting Lezen Reeks, Eburon

Raikes e.a.(2006), Mother-child bookreading in low-income families: Correlates and outcomes during the first three years of life, Child Development, 77, 4, pp. 924-953.

Stoep (2008), Beginnende geletterdheid: geen vanzelfsprekendheid. Levende Talen, jaargang 9 nr. 4.

Meer informatie over de brochurereeks *Kwestie van Lezen* vindt u op lezen.nl

Colofon

Tekst: Margriet Chorus

Eindredactie: Stichting Lezen

Foto's:

Janiek Dam i.o.v. Kunst van Lezen

Vormgeving:

Eindeloos, Den Haag

Drukwerk:

Edaaw + Johanissen Drukkerij

Uitgave van Stichting Lezen, 2013

Stichting Lezen
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam
Postbus 16518
1001 RA Amsterdam
T 020 6230566
www.lezen.nl

lezen

STICHTING LEZEN